

Schrijven in beweging

Dans is vluchtig.

Het is een boutade, maar André Lepecki denkt ze radicaal door.

Als de dans vluchtig is,

waar komt hij dan wel vandaan, en waar gaat hij naartoe?

Een essay over schrijven en dansen

en over de virtuele ruimte van het geheugen

Zero, of onrust

Hun bewegingen zijn net stilgevallen; de lichten doven; straks volgt het applaus. Dan zullen ze weggaan en de dans achter de vier muren van het toneel met zich meenemen; de dans nog onder hun huid. Tot ze weer dansen. En wanneer wij, het publiek, het theater ten slotte verlaten – en we nog steeds de energie voelen die de dans in ons heeft opgewekt, al is die al aan het uitdansen – zet een nieuwe ervaringslaag zich in ons geheugen af en eist zijn plaats op als een nieuw verleden. Tot we het ons weer herinneren. Voor sommigen van ons betekent dat herinneren schrijven, wanneer we schrijven over de dans die er net is geweest, wanneer we de plaats in het geheugen waar de dans ligt opgeslagen weer bezoeken, die onbestendige plek in het geheugen weer opzoeken en onderzoeken. Het is dat ogenblik waar het me in dit essay om gaat, dat ogenblik wanneer we de dans én opnieuw opvoeren in ons geheugen én in het schrijven. Het is een archeologische zoektocht waarvan het succes slechts wordt verzekerd door mimesis. Wanneer de schrijver accepteert dat hij wat niet langer beweegt alleen in de beweging van het schrijven kan omzetten als hij zich verlaat op het spanningsveld tussen oog, hand en het theater van het geheugen.

Als je het zo bekijkt is schrijven een *in beweging zetten* – een vreemdsoortige mime-sis van de dans, een herhaling, een heropvoering ervan. Alleen zijn de dansende lichamen deze keer helemaal denkbeeldig. Maar waren ze dan ooit niet denkbeeldig, die bewegende lichamen van dansers die nu ergens rusten in

een hotelkamer (als het budget van hun gezelschap zulks tenminste toelaat)? Mijn vraag is: kun je zonder voorbehoud zeggen dat hun aanwezigheid op het podium zuiver fysiek was? En als we hier negatief op moeten antwoorden, wat voor gevolgen heeft dat dan voor het weergeven ervan, voor de representatie ervan, zowel in de dans zelf als in het schrijven erover? Peggy Phelan, de Amerikaanse opvoeringstheoretica, geeft in haar opmerkelijke essay *Thirteen ways of looking at choreographing writing* kort en krachtig weer waar het hier om gaat. Zij stelt dat 'bij alle vormen van lichaamsweergave – van portret-fotografie tot historische dansreconstructies – het lichaam in kwestie lijkt te verschijnen, daarna beslist verdwijnt, en vervolgens wordt weer-gegeven. Door die verdwijning krijgen de geschiedenis en het schrijven hun bestaansgrond en hun vorm. Bovendien heft die verdwijning de bezitsrelatie tussen het lichaam en het zijn op. Tijdens zijn reis van verdwijning tot weergave 'behoort' het lichaam niet aan het subject toe dat ermee is bekleed, dat erin en erdoor danst...'

Ik zal Phelans redenering volgen en stellen dat de spanning die voortvloeit uit dit voortdurende trillen, dat veroorzaakt wordt

door het van elkaar loskoppelen en het overlappen van de fysieke en denkbeeldige lichamen, niet slechts vorm geeft aan historische reconstructies, maar ook de noodzakelijke voorwaarde is, zowel voor dans – om met succes werkelijkheid te worden (en dus een 'goede' dansvoorstelling te zijn) – als voor een geschrift – om een dansvoorstelling met succes te benaderen (en dus een 'goede' kritiek te zijn). Want deze spanning en die trilling hebben een eigen ritme die op zich al choreografisch is, wat ik later zal uitleggen.

Ik geef toe dat schrijven, bij het geronk van een draaiende hard drive als soundtrack en het oplichten van tegen een scherm te pletter slaande elektronen, zich in een heel ander theater afspeelt dan de dans. Mijn stelling hier echter is dat het moment wanneer de in het geheugen afgezette beelden van dansende lichamen zich in schrijven omzetten, al geïnspireerd is door een choreografische beweging. Die beweging is in geen geval slechts die van vingers die zich zenuwachtig over het toetsenbord bewegen en door middel van een opeenvolging van haastige aantekeningen, flarden herinnering en gevoelens de stappen van de dansers volgen, alsof we een ogenblik lang inderdaad zouden kunnen geloven dat we de dansbewegingen in de vorm van woorden weer op een rijtje zouden kunnen zetten. Het is eerder zo dat die beweging in zeer sterke mate wordt aangevuld door het geheugen, mimesis en projectie. Alle dragen ze bij tot het bouwen van een denkbeeldige kamer waarin de dans opnieuw kan bewegen. En in dit mimetisch-mnemonische theater van het schrij-